

ONE LOVE. ONE FUTURE.

Chủ đề 20: Nội suy Newton

Nguyễn Văn Nghiêm - 20206206

ONE LOVE. ONE FUTURE.

- Trong thực tế, ta thường gặp những hàm số không biết rõ cụ thể biểu thức giải tích của chúng hoặc quá phức tạp. Bằng việc đo đạc, thực nghiệm ta thu được bảng số với các điểm y_i tại các điểm x_i tương ứng thuộc đoạn [a,b] nào đó, trong khi ta muốn biết giá trị y tại các điểm $x \neq x_i$.
- Việc tìm chính xác biểu thức của hàm f là điều không thể. Tuy nhiên chúng ta có thể dựa vào các điểm (x, y) đã có để "xấp xỉ" hàm f với sai số chấp nhận được. Tư tưởng này của bài toán chính là các bài toán nội suy xấp xỉ hàm.

• Bảng số:

•
$$f(x_i) = y_i \left(x_i \in [a, b], i = \overline{0, n} \right) (1)$$

- Ta cần tìm giá trị của y tại điểm $\overline{x} \neq x_i$ $(i = \overline{0, n})$
- Từ bảng số xây dựng $P_n(x_i) = y_i$ với $i = \overline{0, n}$ $(P_n(x_i) \text{ bậc } n)$ (2)
- Việc thay hàm f(x) bằng một hàm $P_n(x)$ đơn giản hơn sao cho sự sai lệch của f(x) và $P_n(x)$ là chấp nhận được gọi là xấp xỉ hàm
- Đa thức $P_n(x)$ sinh ra từ bảng số (1) thỏa mãn (2) gọi là đa thức nội suy.

- Các điểm $x_i \in [a, b], i = \overline{0, n}$ là các mốc nội suy
- Đặt $\overline{y}=P_n(x)\approx f(\overline{x})$ với $\overline{x}\neq x_i, i=\overline{0,n}$ là giá trị nội suy nếu $\overline{x}\in [a,b]$; gọi là giá trị ngoại suy nếu \overline{x} nằm ngoài [a,b]

• Sự duy nhất của đa thức nội suy:

Với bộ điểm $\{x_i, y_i = f(x_i)\}$ $i = \overline{0, n}, x_i \neq x_j \ \forall i \neq j$ cho trước, đa thức nội suy tồn tại và duy nhất.

- Sự duy nhất của đa thức nội suy:
- * Chứng minh:

$$P_n(x) = a_0 + a_1 x + a_2 x^2 + \dots + a_n x^n$$

$$P_n(x_i) = y_i \text{ v\'oi } i = \overline{0, n} \Leftrightarrow \begin{cases} a_0 + a_1 x_0 + a_2 x_0^2 + \dots + a_n x_0^n = y_0 \\ a_0 + a_1 x_1 + a_2 x_1^2 + \dots + a_n x_1^n = y_1 \text{ hay } \\ \dots \\ a_0 + a_1 x_n + a_2 x_n^2 + \dots + a_n x_n^n = y_n \end{cases}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & x_0 & x_0^2 & \dots & x_0^n \\ 1 & x_1 & x_1^2 & \dots & x_1^n \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 1 & x_n & x_n^2 & \dots & x_1^n \end{pmatrix} \begin{pmatrix} a_0 \\ a_1 \\ \vdots \\ a_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_0 \\ y_1 \\ \vdots \\ y_n \end{pmatrix}$$
Mà trận vuông vế trái là ma trận Vandermonde, có det =
$$\prod_{0 \le i < j \le n} (x_i - x_j) \ne 0$$

Do đó hệ phương trình tồn tại nghiệm duy nhất.

• Ý tưởng phương pháp:

Xuất pháp từ khai triển Taylor:

$$P_n(x) = \sum_{k=0}^{n} \frac{f^{(k)}(x_0)}{k!} (x - x_0)^k$$

Với $x_0 = 0$, khai triển Maclaurin:

$$P_n(x) = \sum_{k=0}^{n} \frac{f^{(k)}(0)}{k!} x^k$$

Đạo hàm của hàm số tại điểm x_i được định nghĩa:

$$f'(x_i) = \frac{f(x_i) - f(x_i + h)}{h}$$

Newton nghĩa ra ý tưởng thay thế đạo hàm bằng thương giữa hiệu các giá trị với hiệu các

x tương ứng trên bảng giá trị

• Tỷ hiệu (tỷ sai phân):

Xét hàm số y = f(x); $x \in [a, b]$

*Định nghĩa: Từ bảng số $y_i = f(x_i)$ $i = \overline{0,n}$ trong đó các mốc nội suy là: $a \equiv x_0 < x_1 < 0$

$$x_2 < \dots < x_n \equiv b$$

Ta gọi

$$f[x_{i-1}, x_i] = \frac{f(x_i) - f(x_{i-1})}{x_i - x_{i-1}}$$

$$i = \overline{1, n}$$

là tỷ hiệu cấp một của hàm f(x)

Tỷ hiệu của tỷ hiệu cấp 1 là tỷ hiệu cấp 2, ký hiệu là

$$f[x_{i-1}, x_i, x_{i+1}] = \frac{f[x_i, x_{i+1}] - f[x_{i-1}, x_i]}{x_{i+1} - x_{i-1}} \qquad i = \overline{1, n-1}$$

• Tỷ hiệu (tỷ sai phân):

Tỷ hiệu của tỷ hiệu cấp n-1 là tỷ hiệu cấp n và ký hiệu

$$f[x_0, x_1, ..., x_n] = \frac{f[x_1, ..., x_n] - f[x_0, ..., x_{n-1}]}{x_n - x_0}$$

Tỷ hiệu cấp n cần n+1 mốc

x	f(x)	f[,]	f[,,]	 $f[x_0, x_1, \dots, x_n]$
x_0	$f(x_0)$			
x_1	$f(x_1)$	$f[x_0, x_1]$		
x_2	$f(x_2)$	$f[x_1, x_2]$	$f[x_0, x_1, x_2]$	
<i>x</i> ₃	$f(x_3)$	$f[x_2, x_3]$	$f[x_1, x_2, x_3]$	
		•••	•••	
x_{n-2}	$f(x_{n-2})$	$f[x_{n-3},x_{n-2}]$	$f[x_{n-4}, x_{n-3}, x_{n-2}]$	
x_{n-1}	$f(x_{n-1})$	$f[x_{n-2},x_{n-1}]$	$f[x_{n-3}, x_{n-2}, x_{n-1}]$	
x_n	$f(x_n)$	$f[x_{n-1},x_n]$	$f[x_{n-2},x_{n-1},x_n]$	 $f[x_0, \dots, x_n]$

• Tính chất của tỷ hiệu:

$$f[x_0, x_1, ..., x_k] = \sum_{i=0}^{k} \frac{f(x_i)}{\omega'_{k+1}(x_i)}$$

$$\omega_{k+1}(x) = (x - x_0)(x - x_1)...(x - x_k)$$

$$\omega'_{k+1}(x_i) = (x_i - x_0) \dots (x_i - x_{i-1})(x_i - x_{i+1}) \dots (x_i - x_k)$$

Chứng minh

• Với k=1

$$f[x_0, x_1] = \frac{f(x_1) - f(x_0)}{x_1 - x_0} = \frac{f(x_0)}{x_0 - x_1} + \frac{f(x_1)}{x_1 - x_0} = \sum_{i=0}^{1} \frac{f(x_i)}{\omega_2'(x_i)}$$

• Với k=2

$$f[x_0, x_1, x_2] = \frac{f[x_1, x_2] - f[x_0, x_1]}{x_2 - x_0} = \frac{\frac{f(x_1)}{x_1 - x_2} + \frac{f(x_2)}{x_2 - x_1} - \frac{f(x_0)}{x_0 - x_1} - \frac{f(x_1)}{x_1 - x_0}}{x_2 - x_0}$$

$$= \frac{f(x_0)}{(x_0 - x_1)(x_0 - x_2)} + \left(\frac{1}{x_1 - x_2} - \frac{1}{x_1 - x_0}\right) \cdot \frac{f(x_1)}{x_2 - x_0} + \frac{f(x_2)}{(x_2 - x_0)(x_2 - x_1)}$$

$$= \frac{f(x_0)}{(x_0 - x_1)(x_0 - x_2)} + \frac{f(x_1)}{(x_1 - x_0)(x_1 - x_2)} + \frac{f(x_2)}{(x_2 - x_0)(x_2 - x_1)} = \sum_{i=0}^{2} \frac{f(x_i)}{\omega_3'(x_i)}$$

• Giả sử đúng với k = m

$$f[x_0, x_1, \dots, x_m] = \sum_{i=0}^m \frac{f(x_i)}{\omega'_{m+1}(x_i)}$$

• Cần chứng minh đúng với k=m+1

$$f[x_0, x_1, \dots, x_{m+1}] = \frac{f[x_1, \dots, x_{m+1}] - f[x_0, x_1, \dots, x_m]}{x_{m+1} - x_0}$$

$$= \frac{\sum_{i=1}^{m+1} (x_i - x_0) \frac{f(x_i)}{\omega'_{m+2}(x_i)} - \sum_{i=0}^{m} \frac{f(x_i)}{\omega'_{m+1}(x_i)}}{x_{m+1} - x_0}$$

$$= \frac{f(x_0)}{\omega'_{m+2}(x_0)} + \frac{\sum_{i=1}^{m} \left(\frac{x_i \cdot f(x_i) - x_0 \cdot f(x_i)}{\omega'_{m+1}(x_i)(x_i - x_{m+1})} - \frac{f(x_i)}{\omega'_{m+1}(x_i)}\right)}{x_{m+1} - x_0} + \frac{f(x_{m+1})}{\omega'_{m+2}(x_i)}$$

$$= \frac{f(x_0)}{\omega'_{m+2}(x_0)} + \sum_{i=1}^{m} \frac{f(x_i)}{\omega'_{m+2}(x_i)} + \frac{f(x_{m+1})}{\omega'_{m+2}(x_i)} = \sum_{i=0}^{m+1} \frac{f(x_i)}{\omega'_{m+2}(x_i)}$$

• Tính chất tuyến tính:

$$(\alpha f + \beta g)[x_0, x_1, \dots, x_k] = \alpha f[x_0, x_1, \dots, x_k] + \beta g[x_0, x_1, \dots, x_k]$$

• Chứng minh:

$$(\alpha f + \beta g)[x_0, x_1, \dots, x_k] = \sum_{i=0}^k \frac{(\alpha f + \beta g)(x_i)}{\omega'_{k+1}(x_i)} = \sum_{i=0}^k \frac{\alpha f(x_i) + \beta g(x_i)}{\omega'_{k+1}(x_i)}$$
$$= \alpha \sum_{i=0}^k \frac{f(x_i)}{\omega'_{k+1}(x_i)} + \beta \sum_{i=0}^k \frac{g(x_i)}{\omega'_{k+1}(x_i)}$$

$$= \alpha f[x_0, x_1, \dots, x_k] + \beta g[x_0, x_1, \dots, x_k]$$

- Từ tính chất $f[x_0,x_1,\ldots,x_k]=\sum_{i=0}^k\frac{f(x_i)}{\omega'_{k+1}(x_i)}$ có thể thấy rằng tỷ hiệu cấp k của f không phụ thuộc vào trình tự sắp xếp các mốc nội suy
- Tính chất đối xứng:

$$f[x_0, x_1, \dots, x_k] = f[x_{\sigma(0)}, x_{\sigma(1)}, \dots, x_{\sigma(k)}]$$

- Tính chất tỷ hiệu của đa thức:
- 1) Tỷ hiệu của hằng số thì bằng "0"

Chứng minh:

Nếu f(x) = C (const) thì

$$f[x_i, x_{i+1}] = \frac{f(x_{i+1}) - f(x_i)}{x_{i+1} - x_i} = \frac{C - C}{x_{i+1} - x_i} = 0$$

- 2) Tỷ hiệu cấp m của đa thức bậc n có tính chất:
- Nếu m = n thì tỷ hiệu cấp n là hằng số
- Còn m > n thì tỷ hiệu cấp m bằng "0"
- Chứng minh:

Xét hàm:
$$f(x) = P(x) = a_0 + a_1 x + a_2 x^2 + ... + a_n x^n (a_n \neq 0)$$

Xét:
$$h(x) = x^k$$
 $k \in \mathbb{N}$
$$h[x_i, x_{i+1}] = \frac{h(x_{i+1}) - h(x_i)}{x_{i+1} - x_i} = \frac{x_{i+1}^k - x_i^k}{x_{i+1} - x_i} = x_{i+1}^{k-1} + x_{i+1}^{k-2} x_i + \dots + x_i^{k-1}$$

Là đa thức cấp k-1. Tiếp tục xét tỷ hiệu cấp hai, ta được đa thức cấp k-2 ... tỷ hiệu cấp k của h(x) là hằng số, tỷ hiệu cấp k+1 thì bằng "0"

• Đa thức nội suy Newton:

Định lý 1:

$$P_n(x) = f(x_0) + (x - x_0)f[x_0, x_1] + (x - x_0)(x - x_1)f[x_0, x_1, x_2] + \dots + (x - x_0)(x - x_1)\dots(x - x_{n-1})f[x_0, x_1, \dots, x_n]$$
(1)

Là đa thức nội suy tương ứng với các mốc nội suy $y_i = f(x_i)$ $i = \overline{0, n}$

Chứng minh

Gọi $L_k(x)$ là đa thức nội suy Lagrange bậc k có các mốc nội suy x_i , $i=\overline{0,k}$

Ta có:
$$P_k(x) = L_k(x) - L_{k-1}(x)$$
 là đa thức bậc k và $P_k(x_i) = 0$, $i = \overline{0, k-1}$
$$\Rightarrow P_k(x) = A(x - x_0)(x - x_1) \dots (x - x_{k-1}) = A\omega_k(x)$$

Và
$$P_k(x_k) = L_k(x_k) - L_{k-1}(x_k) = A\omega_k(x_k)$$

$$A = \frac{L_k(x_k) - L_{k-1}(x_k)}{\omega_k(x_k)} = \frac{f(x_k) - L_{k-1}(x_k)}{\omega_k(x_k)}$$

$$= \frac{f(x_k)}{\omega_k(x_k)} + \frac{\omega_k(x_k)}{\sum_{i=0}^{k-1} \frac{f(x_i)}{(x_k - x_i)\omega_k'(x_i)}}{\omega_k(x_k)} = \frac{f(x_k)}{\omega_k(x_k)} + \sum_{i=0}^{k-1} \frac{f(x_i)}{\omega_{k+1}'(x_i)}$$

Có:
$$\omega_k(x_k) = (x_k - x_0)(x_k - x_1)...(x_k - x_{k-1}) = \omega'_{k+1}(x_k)$$

$$\Rightarrow A = \frac{f(x_k)}{\omega'_{k+1}(x_k)} + \sum_{i=0}^{k-1} \frac{f(x_i)}{\omega'_{k+1}(x_i)} = \sum_{i=0}^{k} \frac{f(x_i)}{\omega'_{k+1}(x_i)} = f[x_0, x_1, \dots, x_k]$$

$$P_{k}(x) = L_{k}(x) - L_{k-1}(x)$$

$$\Rightarrow L_{k}(x) = P_{k}(x) + L_{k-1}(x) = A\omega_{k}(x) + L_{k-1}(x)$$

$$= f[x_{0}, x_{1}, ..., x_{k}](x - x_{0})(x - x_{1})...(x - x_{k-1}) + L_{k-1}(x)$$

$$= f[x_{0}, x_{1}, ..., x_{k}](x - x_{0})(x - x_{1})...(x - x_{k-1})$$

$$+ f[x_{0}, x_{1}, ..., x_{k-1}](x - x_{0})(x - x_{1})...(x - x_{k-2})$$

$$+ ... + f[x_{0}, x_{1}](x - x_{0}) + f(x_{0})$$

- Đa thức nội suy Newton:
- Định nghĩa:

Công thức (1) được gọi là công thức nội suy Newton, đa thức trong (1) được gọi là đa thức nội suy Newton

- Khi $x_0 < x_1 < x_2 < \ldots < x_n$ thì (1) được gọi là đa thức nội suy Newton tiến
- Khi $x_0 > x_1 > x_2 > ... > x_n$ thì (1) được gọi là đa thức nội suy Newton lùi

- Công thức (1) sử dụng các yếu tố đầu bảng của bảng tỷ hiệu còn được gọi là đa thức nội suy Newton tiến xuất phát từ x_0
- Nếu các mốc nội suy đánh số lại theo thứ tự:

$$x_n, x_{n-1}, \ldots, x_1, x_0$$

$$P_n(x) = f(x_n) + (x - x_n)f[x_n, x_{n-1}] + (x - x_n)(x - x_{n-1})f[x_n, x_{n-1}, x_{n-2}] + \dots + (x - x_n)(x - x_{n-1})\dots(x - x_1)f[x_n, x_{n-1}, \dots, x_0]$$
(2)

• Công thức (2) sử dụng các yếu tố cuối bảng của bảng tỷ hiệu được gọi là đa thức nội suy Newton lùi xuất phát từ x_n

Định lý 2:

- $R_n(x) = f(x) P_n(x)$
- $x \neq x_i, i = \overline{0, n} \Rightarrow R_n(x) = f[x, x_0, x_1, x_2, \dots, x_n]\omega_{n+1}(x)$
- · Chứng minh

$$f[x,x_0] = \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0} \Rightarrow f(x) = f(x_0) + (x - x_0)f[x,x_0]$$

$$f[x,x_0,x_1] = \frac{f[x,x_0] - f[x_0,x_1]}{x - x_1} \Rightarrow f[x,x_0] = f[x_0,x_1] + (x - x_1)f[x,x_0,x_1]$$

$$\Rightarrow f(x) = f(x_0) + (x - x_0)f[x_0,x_1] + (x - x_0)(x - x_1)f[x,x_0,x_1]$$
....

$$f(x) = f(x_0) + (x - x_0)f[x_0, x_1] + \dots + (x - x_0)(x - x_1)\dots(x - x_{n-1})f[x_0, x_1, \dots, x_n]$$
$$+ (x - x_0)(x - x_1)\dots(x - x_{n-1})f[x, x_0, x_1, \dots, x_n]$$
$$= P_n(x) + R_n(x)$$

• Sai số:

Công thức đánh giá sai số:

•
$$R_n(x) = \frac{f^{(n+1)}(\xi)}{(n+1)!} \omega_{n+1}(x)$$

•
$$R_n(x) = \omega_{n+1}(x) f[x, x_0, x_1, ..., x_n]$$

•
$$\Rightarrow \frac{f^{(n+1)}(\xi)}{(n+1)!} = f[x, x_0, x_1, \dots, x_n]$$

Nhận xét:

- Chỉ nên sử dụng đa thức nội suy để tính gần đúng $x \in [a, b]$, nằm ngoài [a, b] sẽ có sai số rất lớn
- Với n+1 mốc nội suy cho trước, ta sẽ chỉ thu được một đa thức nội suy và một sai số cố định. Để có được đa thức nội suy với sai số chấp nhận được thì chúng ta chỉ có cách là xử lí dữ liệu đầu vào, tối ưu mốc nội suy
- Với đa thức nội suy Newton, chúng ta không cần phải sắp xếp các mốc nội suy, cũng như chúng ta có thể xuất phát từ mốc x_k bất kì.

- Nhận xét:
 - Đa thức nội suy Newton cũng chính là đa thức nội suy Lagrange chỉ khác về cách trình bày
 - Nếu thêm mốc nội suy (x_{n+1}, y_{n+1}) đa thức $P_{n+1}(x)$ được tính như sau:

$$P_{n+1}(x) = P_n(x) + (x - x_0)(x - x_1)...(x - x_n)f[x_0, x_1, ..., x_{n+1}]$$

- Giải quyết nhược điểm của phương pháp nội suy Lagrange: Khi bổ sung thêm mốc nội suy ta phải tính toán lại từ đầu chứ không thể dùng kết quả cũ để tính toán với số lượng phép toán ít hơn.
 - Khối lượng phép toán: $\frac{1}{2}(7n^2 + 11n)$

Thuật toán:

Các gói sử dụng:

- 1. main: thuật toán chính
- 2. Input: nhập x, y từ file
- 3. BuildBTH: kết nạp mốc x[i] vào bảng tỷ hiệu
- 4. BuildBTT: kết nạp mốc x[i] vào bảng tính tích theo lược đồ Hoocner
- 5. fx: kết nạp mốc x[i] vào đa thức f
- 6. Newton_interpolation_Forward: xây dựng đa thức nội suy Newton tiến
- 7. Newton_interpolation_Backward: xây dựng đa thức nội suy Newton lùi
- 8. fx0: ước tính giá trị tại x0 theo lược đồ Hoocner
- 9. add_Newton: thêm mốc nội suy
- 10. plot: vẽ đồ thị

• *main*:

Input: file các mốc nội suy, điểm cần ước lượng giá trị: x0, số lượng thêm mốc: k

Output: hệ số đa thức: f, giá trị ước lượng tại x0: value, đồ thị đa thức f

```
x, y \leftarrow Input()
n \leftarrow \operatorname{len}(x) - 1
In các mốc nôi suy x
Khởi tạo các ma trận không:
   BTH(n + 1), BTT(n + 1), f(n + 1)
BTH[0], BTT[0], f[0] \leftarrow y[0], 1, y[0]
f, BTH, BTT \leftarrow Newton\_interpolation\_Forward(BTH, BTT, f, x, y, n)
value \leftarrow fx0(f,n,x0)
In hệ số đa thức f và giá trị value
plot(x, y, f, n)
```

```
if k \le 0 then: Dùng chương trình
end if
for i = 1 \rightarrow k do
    Nhập mốc và giá trị nội suy: \{xt, yt\}
    if xt not in x then
        n \leftarrow n + 1
        append \{xt, yt\} vào \{x, y\}
        f, BTH, BTT \leftarrow add\_Newton(BTH, BTT, f, x, y, n)
    end if
end for
In hệ số đa thức f và giá trị value
plot(x, y, f, n)
```

• BuildBTH: Input: BTH, x, y, iOutput: *TH_row_i* Khởi tạo ma trận không $TH_row_i(len(x))$ $TH_row_i[0] \leftarrow y[i]$ for $j = 1 \rightarrow i$ do $TH_row_i[j] \leftarrow (TH_row_i[j-1] - BTH[j-1]) / (x[i] - x[i-j])$ end for return *TH_row_i*

• BuildBTT: Input: BTT, x, iOutput: *TT_row_i* Khởi tạo ma trận không $TT_row_i(len(x))$ $TT_row_i[i + 1] \leftarrow 1$ for $j = i \rightarrow 1$ do $TT_row_i[j] \leftarrow BTT[j-1] - x[i] * BTT[j]$ end for $TT_row_i[0] \leftarrow -x[i] * BTT[0]$

return *TT_row_i*

```
• fx:
Input: BTH, BTT, i, f
Output: f

for j = 0 \rightarrow i do
f[j] \leftarrow f[j] + BTH[i] * BTT[j]
end for
return f
```

• *Newton_interpolation_Forward*:

Input: BTH, BTT, f, x, y, n

Output: f, BTH, BTT

for
$$i = 0 \rightarrow n$$
 do
 $BTH \leftarrow BuildBTH(BTH, x, y, i)$
 $BTT \leftarrow BuildBTT(BTT, x, i - 1)$
 $f \leftarrow fx(BTH, BTT, i, f)$
end for
return f , BTH , BTT

Newton_interpolation_Backward:

Input: BTH, BTT, f, x, y, n

Output: f, BTH, BTT

x.reverse()

y.reverse()

 $BTH \leftarrow y[0]$

 $f[0] \leftarrow y[0]$

return Newton_interpolation_Forward

```
• fx0:

Input: f, n, x0

Output: value

value \leftarrow f[n]

for i = n - 1 \rightarrow 0 do

value \leftarrow value * x0 + f[i]

end for

return value
```

2. Đa thức nội suy Newton

add_Newton:
 Input: BTH, BTT, f, x, y, n
 Output: f, BTH, BTT
 BTH ← BuildBTH(BTH, x, y, n)
 BTT ← BuildBTT(BTT, x, n - 1)
 Tạo thêm 1 cột cho f
 f ← fx(BTH, BTT, n, f)
 return f, BTH, BTT

• Ý tưởng phương pháp:

Trường hợp các mốc cách đều: $x_k = x_0 + kh = x_n - (n-k)h$

$$h=x_{i+1}-x_{i} \forall i=\overline{0,n-2}$$
. h được gọi là bước lưới

Xuất phát từ x_0 đến x_k là bước tiến k bước

Xuất phát từ x_k đến x_0 là bước lùi k bước

Khi đó trong Bảng tỷ hiệu, trên mỗi 1 cột mẫu số sẽ giống nhau. Nhưng chúng ta chỉ cần dùng giá trị đầu hoặc cuối bảng để tìm đa thức.

Do vậy, để giảm số lượng tính toán, phép chia sẽ được thực hiện sau cùng.

• Sai phân:

Sai phân tiến cấp 1 xuất phát từ x_k : $\Delta y_k = y_{k+1} - y_k$

Sai phân lùi cấp 1 xuất phát từ x_k : $\nabla y_k = y_k - y_{k-1} = \Delta y_{k-1}$

Sai phân tiến cấp 2 xuất phát từ x_k :

$$\Delta^2 y_k = \Delta(\Delta y_k) = \Delta y_{k+1} - \Delta y_k = (y_{k+2} - y_{k+1}) - (y_{k+1} - y_k) = y_{k+2} - 2y_{k+1} + y_k$$

Sai phân lùi cấp 2 xuất phát từ x_k :

$$\nabla^2 y_k = \nabla(\nabla y_k) = \nabla y_k - \nabla y_{k-1} = y_k - 2y_{k-1} + y_{k-2} = \Delta^2 y_{k-2}$$

• Sai phân:

Sai phân tiến cấp s xuất phát từ x_k :

$$\Delta^{s} y_{k} = \Delta(\Delta^{s-1} y_{k})$$

Sai phân lùi cấp s xuất phát từ x_k :

$$\nabla^{s} y_{k} = \nabla(\nabla^{s-1} y_{k}) = \Delta^{s} y_{k-s}$$

• Bảng sai phân tiến:

x	y	Δy	$\Delta^2 y$	$\Delta^3 y$	 $\Delta^n y$
x_0	y_0				
x_1	y_1	Δy_0			
x_2	y_2	Δy_1	$\Delta^2 y_0$		
x_3	y_3	Δy_2	$\Delta^2 y_1$	$\Delta^3 y_0$	
x_n	y_n	Δy_{n-1}	$\Delta^2 y_{n-2}$	$\Delta^3 y_{n-3}$	 $\Delta^n y_0$

Bảng sai phân lùi:

x	y	∇y	$\nabla^2 y$	$\nabla^3 y$	 $\nabla^{n-1}y$	$ abla^n y$
x_0	y_0	∇y_1	$\nabla^2 y_2$	$\nabla^3 y_3$	 $\nabla^{n-1}y_{n-1}$	$\nabla^n y_n$
x_1	y_1	∇y_2	$\nabla^2 y_3$	$\nabla^3 y_4$	 $\nabla^{n-1}y_n$	
x_2	y_2	∇y_3	$\nabla^2 y_4$			
x_3	y_3	∇y_4		$\nabla^3 y_n$		
			$\nabla^2 y_n$			
x_{n-1}	y_{n-1}	∇y_n				
x_n	y_n					

• Tính chất của sai phân:

Tính chất 1 (liên hệ giữa sai phân và tỷ sai phân):

$$f[x_0, \dots, x_k] = \frac{\Delta^k y_0}{h^k k!} = \frac{\nabla^k y_k}{h^k k!}$$

Chứng minh:

$$f[x_0, x_1] = \frac{f(x_1) - f(x_0)}{x_1 - x_0} = \frac{\Delta y_0}{h}$$

$$f[x_0, x_1, x_2] = \frac{f[x_1, x_2] - f[x_0, x_1]}{x_2 - x_0} = \frac{\Delta y_1 - \Delta y_0}{2h^2} = \frac{1}{2! h^2} \Delta^2 y_0$$

....

$$\Rightarrow f[x_0, x_1, \dots, x_k] = \frac{1}{k! h^2} \Delta^k y_0$$

• Tính chất của sai phân:

Tính chất 2: △ là toán tử tuyến tính:

$$\Delta(\alpha y + \beta z) = \alpha \Delta y + \beta \Delta z$$

$$\Delta C = 0 C - const$$

$$\Delta^{n}(x^{n}) = n! h^{n}$$

$$\Delta^{m}(x^{n}) = 0 khi m > n$$

$$\Delta^{m}(\Delta^{k} f) = \Delta^{k+m} f$$

$$\Delta^{0} f = f$$

• Tính chất của sai phân:

Tính chất 3: Giá trị của hàm f(x) được biểu diễn qua sai phân các cấp của nó

$$y_m = f(x_m) = f(x + mh) = \sum_{k=0}^{m} C_m^k \Delta^k f(x)$$
 $C_m^k = \frac{m!}{k! (m-k)!}$

Chứng minh:

$$\Delta f(x) = f(x+h) - f(x) \Rightarrow f(x+h) = (1+\Delta)f(x)$$

$$f(x + 2h) = f(x + h + h) = (1 + \Delta)f(x + h) = (1 + \Delta)^2 f(x)$$

....

$$f(x+mh) = (1+\Delta)^m f(x) = \sum_{k=0}^m C_m^k \Delta^k f(x)$$
 (Theo khai triển Newton)

Tính chất của sai phân:

Tính chất 4: Sai phân cấp n của f(x) được biểu diễn qua các giá trị liên tiếp của nó

$$\Delta^{n} f(x) = \sum_{i=0}^{n} (-1)^{i} C_{n}^{i} f(x + (n-i)h)$$

Chứng minh:

$$\Delta^{n} f(x) = [(1 + \Delta) - 1]^{n} f(x) = \sum_{i=0}^{n} (-1)^{i} C_{n}^{i} (1 + \Delta)^{n-i} f(x)$$
$$= \sum_{i=0}^{n} (-1)^{i} C_{n}^{i} f(x + (n-i)h)$$

• Tính chất của sai phân:

Tính chất 5: Giá trị f(x) có đạo hàm liên tục đến cấp n trên đoạn [x, x + nh] thì ta có

$$\Delta^n f(x) = h^n f^{(n)}(x + \theta nh) \qquad 0 < \theta < 1$$

Chứng minh:

• Khi n = 1:

$$\Delta f(x) = f(x+h) - f(x) = hf'(x+h\theta')$$
 (công thức số gia giới nội)

Giả sử đúng với n = k:

$$\Delta^k f(x) = h^k f^{(k)}(x + \theta' k h)$$

$$\Delta^n f(x) = h^n f^{(n)}(x + \theta nh) \qquad 0 < \theta < 1$$

Ta cần chứng minh đúng với n = k + 1:

$$\Delta^{k+1}f(x) = \Delta(\Delta^k f(x)) = \Delta(h^k f^{(k)}(x + \theta'kh))$$
$$= h^k \big[f^{(k)}(x + kh\theta' + h) - f^{(k)}(x + kh\theta') \big]$$

Áp dụng công thức số gia giới nội: $\Delta^{k+1} f(x) = h^k h f^{(k+1)} (x + \theta' k h + \theta'' h)$

Đặt:

$$\frac{\theta'k + \theta''}{k+1} = \theta$$

$$\Rightarrow \Delta^{k+1} f(x) = h^{k+1} f^{(k+1)} (x + \theta(k+1)h)$$

• Đa thức nội suy Newton tiến với mốc cách đều

•
$$P_n(x) = f(x_0) + (x - x_0)f[x_0, x_1] + \dots + (x - x_0)(x - x_1)\dots(x - x_{n-1})f[x_0, x_1, \dots, x_n]$$

Đặt:
$$x = x_0 + th$$

$$f[x_0,\ldots,x_k] = \frac{\Delta^k y_0}{h^k k!}$$

$$x - x_0 = th$$

$$x - x_1 = x - x_0 + x_0 - x_1 = th - h = h(t - 1)$$

$$x - x_{k-1} = x - x_0 + x_0 - x_{k-1} = th - (k-1)h = h(t-k+1)$$

$$(x-x_0)(x-x_1)...(x-x_{k-1}) = h^k(t-1)(t-2)....(t-k+1)$$

• Đa thức nội suy Newton tiến với mốc cách đều

•
$$P_n(x) = f(x_0) + (x - x_0)f[x_0, x_1] + \dots + (x - x_0)(x - x_1)\dots(x - x_{n-1})f[x_0, x_1, \dots, x_n]$$

Đặt:
$$x = x_0 + th$$

$$f[x_0,\ldots,x_k] = \frac{\Delta^k y_0}{h^k k!}$$

$$\Rightarrow f[x_0, \dots, x_k](x - x_0)(x - x_1) \dots (x - x_{k-1}) = \frac{\Delta^k y_0}{k!} (t - 1)(t - 2) \dots (t - k + 1)$$

$$\Rightarrow P_n(t) = y_0 + \frac{\Delta y_0}{1!}t + \frac{\Delta^2 y_0}{2!}t(t-1) + \dots + \frac{\Delta^n y_0}{n!}t(t-1)\dots(t-n+1)$$

• Đa thức nội suy Newton lùi với mốc cách đều

$$P_n(x) = f(x_n) + (x - x_n)f[x_n, x_{n-1}] + \dots + (x - x_n)(x - x_{n-1})\dots(x - x_1)f[x_n, x_{n-1}, \dots, x_0]$$

Đặt:
$$x = x_n + th$$

$$f[x_k, \dots, x_0] = \frac{\nabla^k y_k}{h^k k!}$$

$$x - x_k = x - x_n + x_n - x_k = th + (n - k)h = h(t + n - k)$$

$$x - x_{k-1} = x - x_n + x_n - x_{k-1} = th + (n - k + 1)h = h(t + n - k + 1)$$

$$x - x_1 = x - x_n + x_n - x_1 = th + (n-1)h = h(t+n-1)$$

$$(x - x_k)(x - x_{k-1})...(x - x_1) = h^k(t + n - k)(t + n - k + 1)...(t + n - 1)$$

• Đa thức nội suy Newton lùi với mốc cách đều

$$P_n(x) = f(x_n) + (x - x_n)f[x_n, x_{n-1}] + \dots + (x - x_n)(x - x_{n-1})\dots(x - x_1)f[x_n, x_{n-1}, \dots, x_0]$$

Đặt:
$$x = x_n + th$$

$$f[x_k, \dots, x_0] = \frac{\nabla^k y_k}{h^k k!}$$

$$\Rightarrow f[x_k, ..., x_0](x - x_k)...(x - x_1) = \frac{\nabla^k y_k}{k!}(t + n - k)(t + n - k + 1)...(t + n - 1)$$

$$\Rightarrow P_n(t) = y_n + \frac{\nabla y_n}{1!}t + \frac{\nabla^2 y_n}{2!}t(t+1) + \dots + \frac{\nabla^n y_n}{n!}t(t+1)\dots(t+n-1)$$

- Nếu thêm mốc nội suy (x_{n+1}, y_{n+1}) đa thức $P_{n+1}(x)$ được tính như sau:

Đối với Newton tiến:
$$P_{n+1}(t) = P_n(t) + \frac{\Delta^{n+1}y_0}{(n+1)!}t(t-1)(t-2)...(t-n)$$

Đối với Newton lùi:
$$P_{n+1}(t) = P_n(t) + \frac{\nabla^{n+1} y_{n+1}}{(n+1)!} t(t+1)(t+2)...(t+n)$$

- Khối lượng phép toán: $3n^2 + 3n$

• Sai số:

Công thức đánh giá sai số:

•
$$R_n(x) = \frac{f^{(n+1)}(\xi)}{(n+1)!} \omega_{n+1}(x)$$

Đa thức nội suy Newton tiến. Từ $x = x_0 + th$ ta được:

$$\omega_{n+1}(x) = \prod_{k=0}^{n} (x - x_k) = \prod_{k=0}^{n} (t - k)$$
 Và do $f^{(n+1)}(x) = \lim_{h \to 0} \frac{\Delta^{n+1} y_0}{h^{n+1}}$ nên nếu xem: $f^{(n+1)}(\xi) \approx \frac{\Delta^{n+1} y_0}{h^{n+1}}$

Thì

$$R_n(x) \approx \frac{\Delta^{n+1} y_0}{(n+1)!} \prod_{k=0}^{n} (t-k)$$

• Thuật toán: Nội suy đa thức Newton tiến mốc cách đều

Các gói sử dụng:

- 1. main: thuật toán chính
- 2. Input: nhập x, y từ file và kiểm tra điều kiện cách đều
- 3. pickPoint: chọn ra num mốc gần x0 nhất
- 4. BuildBSP: kết nạp mốc x[i] vào bảng sai phân tiến
- 5. BuildBTT: kết nạp mốc x[i] vào bảng tính tích theo lược đồ Hoocner
- 6. fx: kết nạp mốc x[i] vào đa thức
- 7. Newton_interpolation_Forward: xây dựng đa thức nội suy Newton tiến cách đều
- 8. fx0: ước tính giá trị tại x0 theo lược đồ Hoocner
- 9. add_Newton: thêm mốc nội suy
- 10.plot: vẽ đồ thị đa thức f

• *main*:

Input: file các mốc nội suy, điểm cần ước lượng giá trị: x0, số lượng thêm mốc: k, số lượng mốc nội suy tính: num

Output: hệ số đa thức: f, giá trị ước lượng tại x0: value, đồ thị đa thức f

• *main*: $x, y, h \leftarrow Input()$ $h \leftarrow x[1] - x[0]$ $x1, y1 \leftarrow pickPoint(x0, num, x, y)$ In các mốc nội suy x1 $n \leftarrow \operatorname{len}(x1) - 1$ Khởi tạo các ma trận không: BSP(n + 1), BTT(n + 1), f(n + 1) $BSP[0], BTT[0], f[0] \leftarrow y1[0], 1, y1[0]$ $f, BSP, BTT \leftarrow Newton_interpolation_Forward(BSP, BTT, f, x1, y1, n)$ $value \leftarrow fx0(f,x0,x1)$ In hệ số đa thức f và giá trị value plot(x1, y1, f)

```
if k \le 0 then: Dùng chương trình
end if
for i = 1 \rightarrow k do
    Nhập mốc và giá trị nội suy: \{xt, yt\}
    if xt not in x1 and abs(xt - x1[n] - h) < 1e-6 then
        n \leftarrow n + 1
        append \{xt, yt\} vào \{x1, y1\}
        f, BSP, BTT \leftarrow add\_Newton(BSP, BTT, f, x1, y1, n)
    end if
end for
In hệ số đa thức f và giá trị value
plot(x1, y1, f)
```

```
• pickPoint:
Input: x0, num, x, y
Output: x1, y1
if num > len(x) then
   Báo lỗi và dừng chương trình
end if
i \leftarrow \inf((x_0 - x_0])/(x_1] - x_0])
left \leftarrow \min(len(x) - num, \max(0, i + 1 - int(num/2)))
right \leftarrow left + num - 1
Khởi tao list x1, y1
x1 \leftarrow x[left: right + 1]
y1 \leftarrow y[left: right + 1]
return x1, y1
```

• BuildBSP: Input: BSP, x, y, iOutput: *SP_row_i* Khởi tạo ma trận không $SP_row_i(len(x))$ $SP_row_i[0] \leftarrow y[i]$ for $i = 1 \rightarrow i$ do $SP_row_i[j] \leftarrow SP_row_i[j-1] - BSP[j-1]$ end for return SP_row_i

• BuildBTT: Input: BTT, x, iOutput: *TT_row_i* Khởi tạo ma trận không $TT_row_i(len(x))$ $TT_row_i[i] \leftarrow 1$ for $j = i \rightarrow 1$ do $TT_row_i[j] \leftarrow BTT[j-1] - i * BTT[j]$ end for if i! = 0 then $TT_row_i[0] \leftarrow -i * BTT[0]$ end if return TT_row_i

```
• fx:
Input: BSP, BTT, i, f
Output: f

for j = 1 \rightarrow i do
f[j] \leftarrow f[j] + BSP[i] * BTT[j-1]/i!
end for
return f
```

Newton_interpolation_Forward:
 Input: BSP, BTT, f, x1, y1, n

Output: f, BSP, BTT

```
for i = 1 \rightarrow n do
BSP \leftarrow BuildBSP(BSP, x1, y1, i)
BTT \leftarrow BuildBTT(BTT, x1, i - 1)
f \leftarrow fx(BSP, BTT, i, f)
end for
return f, BSP, BTT
```

• *fx*0:

Input: f, x0, x1

Output: value

return value

$$t \leftarrow (x0 - x1[0])/(x1[1] - x1[0])$$
 $value \leftarrow f[len(x1) - 1]$

for $i = len(x1) - 2 \rightarrow 0$ do

 $value \leftarrow value * t + f[i]$

end for

add_Newton:
 Input: BSP, BTT, f, x1, y1, n
 Output: f, BSP, BTT
 BSP ← BuildBSP(BSP, x1, y1, n)
 BTT ← BuildBTT(BTT, x1, n - 1)
 Tạo thêm 1 cột cho f
 f ← fx(BSP, BTT, n, f)
 return f, BSP, BTT

Thuật toán: Nội suy đa thức Newton lùi mốc cách đều

Các gói sử dụng:

- 1. main: thuật toán chính
- 2. Input: nhập x, y từ file và kiểm tra điều kiện cách đều
- 3. pickPoint: chọn ra num mốc gần x0 nhất
- 4. BuildBSP: kết nạp mốc x[i] vào bảng sai phân lùi
- 5. BuildBTT: kết nạp mốc x[i] vào bảng tính tích theo lược đồ Hoocner
- 6. fx: kết nạp mốc x[i] vào đa thức
- 7. Newton_interpolation_Backward: xây dựng đa thức nội suy Newton tiến cách đều
- 8. fx0: wớc tính giá trị tại x0 theo lược đồ Hoocner
- 9. add_Newton: thêm mốc nội suy
- 10. plot: vẽ đồ thị đa thức f

^{*}Note: Các gói 2, 3, 6, 10 giống với Nội suy đa thức Newton tiến cách đều

• *main*:

Input: file các mốc nội suy, điểm cần ước lượng giá trị: x0, số lượng thêm mốc: k, số lượng mốc nội suy tính: num

Output: hệ số đa thức: f, giá trị ước lượng tại x0: value, đồ thị đa thức f

• *main*: $x, y, h \leftarrow Input()$ $h \leftarrow x[1] - x[0]$ $x1, y1 \leftarrow pickPoint(x0, num, x, y)$ In các mốc nội suy x1 $n \leftarrow \operatorname{len}(x) - 1$ Khởi tạo các ma trận không: BSP(n + 1), BTT(n + 1), f(n + 1) $BSP[0], BTT[0], f[0] \leftarrow y1[n], 1, y1[n]$ $f, BSP, BTT \leftarrow Newton_interpolation_Backward(BSP, BTT, f, x1, y1, n)$ $value \leftarrow fx0(f,x0,x1)$ In hệ số đa thức f và giá trị value plot(x1, y1, f)

```
if k \le 0 then: Dùng chương trình
end if
for i = 1 \rightarrow k do
    Nhập mốc và giá trị nội suy: \{xt, yt\}
    if xt not in x1 and abs(x1[0] - xt - h) < 1e-6 then
        n \leftarrow n + 1
        insert \{xt, yt\} vào vị trí đầu \{x1, y1\}
        f, BSP, BTT \leftarrow add\_Newton(BSP, BTT, f, x1, y1, n)
    end if
end for
In hệ số đa thức f và giá trị value
plot(x1, y1, f)
```

BuildBSP:
 Input: BSP, x, y, i

Output: SP_row_i

Khởi tạo ma trận không $SP_row_i(len(x))$ $SP_row_i[0] \leftarrow y[i]$

for
$$j = 1 \rightarrow len(x) - i - 1$$
 do
 $SP_row_i[j] \leftarrow BSP[j - 1] - SP_row_i[j - 1]$

end for

return BSP

• BuildBTT: Input: BTT, x, iOutput: *TT_row_i* Khởi tạo ma trận không $TT_row_i(len(x))$ $TT_row_i[-i] \leftarrow 1$ for $i = -i \rightarrow 1$ do $TT_row_i[j] \leftarrow BTT[j-1] - i * BTT[j]$ end for if i! = 0 then $TT_row_i[0] = -i * BTT[0]$ end if return TT_row_i

• Newton_interpolation_Backward:

```
Input: BSP, BTT, f, x1, y1, n
Output: f, BSP, BTT
for i = 1 \rightarrow n do
    BSP \leftarrow BuildBSP(BSP, x1, y1, n - i)
    BTT \leftarrow BuildBTT(BTT, x1, 1 - i)
    f \leftarrow fx(BSP, BTT, i, f)
end for
return f, BSP, BTT
```

• *f x* 0: Input: f, x0, x1Output: value $t \leftarrow (x0 - x1[len(x1) - 1])/(x1[1] - x1[0])$ $value \leftarrow f[len(x1) - 1]$ for $i = len(x1) - 2 \to 0$ do $value \leftarrow value * t + f[i]$ end for

return value

• add_Newton :

Input: BSP, BTT, f, x1, y1, nOutput: f, BSP, BTT $BSP \leftarrow BuildBSP(BSP, x1, y1, 0)$ $BTT \leftarrow BuildBTT(BTT, x1, 1 - n)$ Tạo thêm 1 cột cho f $f \leftarrow fx(BSP, BTT, n, f)$

return f, BSP, BTT

THANK YOU!